

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. gruodžio 5 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 325 straipsnis – 2015 m. rugsėjo 8 d. Sprendimas *Taricco ir kt.* (C-105/14, EU:C:2015:555) – Baudžiamasis procesas dėl nusikaltimų pridėtinės vertės mokesčio (PVM) srityje – Nacionalinės teisės aktas, kuriame numatyti senaties terminai, galintys lemti nebaudžiamumą už nusikaltimus – Kenkimas Europos Sąjungos finansiniams interesams – Nacionalinio teismo pareiga netaikyti bet kurios nacionalinės teisės nuostatos, galinčios pažeisti Sąjungos teisėje valstybėms narėms nustatytas pareigas – *Nullum crimen, nulla poena sine lege* principas“

Byloje C-42/17

dėl *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas, Italija) 2016 m. lapkričio 23 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2017 m. sausio 26 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą baudžiamojoje byloje prieš

M.A.S.,

M.B.

dalyvaujant

Presidenza del Consiglio dei Ministri,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kuriį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, kolegijų pirmininkai L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça (pranešėjas), C. G. Fernlund ir C. Vajda, teisėjai A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, M. Safjan, F. Biltgen, K. Jürimäe, M. Vilaras ir E. Regan,

generalinis advokatas Y. Bot,

posėdžio sekretorius R. Schiano, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. gegužės 29 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- M.A.S., atstovaujamo advokatų G. Insolera, A. Soliani ir V. Zeno-Zencovich,
- M.B., atstovaujamo advokatų N. Mazzacuva ir V. Manes,

* Proceso kalba: italų.

– Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos G. De Bellis, G. Galluzzo ir S. Fiorentino, *avvocati dello Stato*,

– Europos Komisijos, atstovaujamos P. Rossi, J. Baquero Cruz, H. Krämer ir K. Banks,

susipažinęs su 2017 m. liepos 18 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalių, kurios aiškintos 2015 m. rugsėjo 8 d. Sprendime *Taricco ir kt.* (C-105/14, EU:C:2015:555) (toliau – Sprendimas *Taricco*), išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant baudžiamąją bylą, iškeltą M.A.S. ir M.B. dėl nusikaltimų pridėtinės vertės mokesčio (PVM) srityje.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Sąjunga ir valstybės narės Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiam sukčiavimui ir kitoms neteisėtoms veikoms priešinasi taikydamos pagal šį straipsnį nustatytinas priemones, kurių paskirtis yra atgrasinti ir užtikrinti veiksmingą apsaugą valstybėse narėse ir Sąjungos institucijose, įstaigose ir organuose.

2. Valstybės narės prieš Sąjungos finansiniams interesams kenkiantį sukčiavimą imasi tų pačių priemonių, kurių jos imasi prieš savo pačių finansiniams interesams kenkiantį sukčiavimą.“

Italijos teisė

- 4 Konstitucijos 25 straipsnyje nustatyta:

„Niekas negali atsisakyti įstatymu numatyto teismo.

Niekas negali būti baudžiamas kitaip negu pagal įstatymą, įsigaliojusį iki pažeidimo padarymo.

Niekam negali būti taikomos prevencinės priemonės, išskyrus įstatyme numatytais atvejais.“

- 5 *Codice penale* (Baudžiamasis kodeksas), iš dalies pakeisto 2005 m. gruodžio 5 d. *legge n.º 251* (Įstatymas Nr. 251; GURI, Nr. 285, 2005 m. gruodžio 7 d.; toliau – Baudžiamasis kodeksas), 157 straipsnyje numatyta:

„Nusikalstamos veikos senaties terminas lygus įstatyme numatyta maksimaliai bausmės trukmei, tačiau bet kuriuo atveju negali būti trumpesnis nei šešeri metai už nusikaltimą ir ketveri metai už nusizengimą net ir tuomet, kai už juos baudžiama tik pinigine bauda.

<...>“

6 Baudžiamojo kodekso 160 straipsnyje numatyta:

„Senaties terminas nutraukiamas priėmus teismo nuosprendį arba baudžiamąjį įsakymą.

Senaties terminą taip pat nutraukia nutartis dėl kardomųjų priemonių taikymo <...> [ir] nutartis, kuria nustatomas parengiamasis posėdis.

Nutrauktas senaties terminas prasideda iš naujo nuo nutraukimo dienos. Jei buvo keletas termino eiga pertraukiančių aktų, skaičiuojama nuo paskutinio iš jų dienos; tačiau 157 straipsnyje nurodyti terminai jokių atveju negali būti pratęsti ilgiau nei 161 straipsnio antroje pastraipoje numatyti terminai, išskyrus terminus, nustatytus dėl Baudžiamojo proceso kodekso 51 straipsnio 3bis ir 3quater dalyse numatytų pažeidimų.“

7 Baudžiamojo kodekso 161 straipsnio antroje pastraipoje nustatyta:

„Išskyrus baudžiamąjį persekiojimą už nusikalstamas veikas, numatytas Baudžiamojo proceso kodekso 51 straipsnio 3bis ir 3quater dalyse, dėl senaties termino nutraukimo šis terminas gali būti pratęsiamas ne daugiau kaip numatyto maksimalaus senaties termino ketvirčiu <...>“

8 Remiantis 2000 m. kovo 10 d. *decreto legislativo n. 74, nuova disciplina dei reati in materia di imposte sui redditi e sul valore aggiunto* (Įstatyminis dekretas Nr. 74 dėl naujų taisyklių dėl nusikaltimų pajamų ir pridėtinės vertės mokesčių srityje) (GURI, Nr. 76, 2000 m. kovo 31 d., toliau – Dekretas Nr. 74/2000) 2 straipsniu, su nesamais sandoriais susijusiomis sąskaitomis faktūromis ar dokumentais pagrįstos PVM deklaracijos pateikimas sukčiaujant baudžiamas laisvės atėmimu nuo vienu metų šešių mėnesių iki šešerių metų.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

9 Sprendime *Taricco* Teisingumo Teismas nusprendė, kad Baudžiamojo kodekso 160 straipsnio paskutine pastraipa, siejama su šio kodekso 161 straipsniu (toliau – nagrinėjamos baudžiamojo kodekso nuostatos), kiek šiose nuostatose numatyta, kad dėl per baudžiamąjį persekiojimą už sukčiavimą stambiu mastu pridėtinės vertės mokesčio srityje priimto akto, dėl kurio nutraukiamas senaties terminas, šis terminas pratęsiamas tik ketvirčiu jo pirminės trukmės, gali būti pažeistos valstybės narėms SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytos pareigos, jeigu šios nacionalinės teisės nuostatos daugeliu sukčiavimo, kenkiančio Sąjungos finansiniams interesams, stambiu mastu atvejų užkerta kelią skirti veiksmingas ir atgrasomas sankcijas arba sukčiavimo, kenkiančio atitinkamos valstybės narės finansiniams interesams, atvejais numato ilgesnius senaties terminus nei tais atvejais, kai kenkiama Sąjungos finansiniams interesams. Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad kompetentingas nacionalinis teismas turi užtikrinti SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalių visapusišką veikimą ir prirėikus netaikyti nacionalinės teisės nuostatų, kuriomis atitinkamai valstybei narei užkertamas kelias vykdyti jai šiomis ESV sutarties nuostatomis nustatytas pareigas.

10 *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) ir *Corte d'appello di Milano* (Milano apeliacinis teismas, Italija), kurie pateikė konstitucinius prašymus *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas, Italija), mano, kad minėtame teismo sprendime suformuota taisyklė taikytina abiejose jų nagrinėjamosiose baudžiamose bylose. Šios bylos susijusios su į Dekreto Nr. 74/2000 taikymo sritį patenkančiais nusikaltimais, kurie gali būti kvalifikuojami kaip sunkūs. Be to, tokių nusikaltimų senaties terminas jau būtų suėjęs, jeigu reikėtų taikyti nagrinėjamas Baudžiamojo kodekso nuostatas, o priešingu atveju šiose bylose galėtų būti priimtas apkaltinamasis nuosprendis.

11 Be to, *Corte d'appello di Milano* (Milano apeliacinis teismas) abejoja dėl to, ar jo nagrinėjamos bylos atveju paisyta SESV 325 straipsnio 2 dalyje nustatytos pareigos. Nusikalstamo susivienijimo siekiant vykdyti užsienyje pagaminto tabako kontrabandą veikai, numatyta 1973 m. sausio 23 d. *decreto del*

Presidente della Repubblica n. 43, recante approvazione del testo unico delle disposizioni legislative in materia doganale (Respublikos prezidento dekretas Nr. 43, kuriuo aprobuojamas bendras teisės nuostatų munitų srityje tekstas) (GURI, Nr. 80, 1973 m. kovo 28 d.), nors ir panašiai į Dekrete Nr. 74/2000 nustatytus nusikaltimus, kokie nagrinėjami pagrindinėse bylose, taikomos ne tos pačios kaip šiems nusikaltimams maksimalaus senaties termino nustatymo taisyklės.

- 12 Todėl *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) ir *Corte d'appello di Milano* (Milano apeliacinis teismas, Italija) mano, kad pagal Sprendime *Taricco* nustatytą taisyklę turėtų netaikyti nagrinėjamosiose Baudžiamojo kodekso nuostatose numatyto senaties termino ir priimti sprendimą dėl esmės.
- 13 *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) abejoja dėl tokio sprendimo suderinamumo su aukščiausiais Italijos konstitucinės sistemos principais ir neatimamų asmens teisių gerbimu. Konkrečiai kalbant, šio teismo nuomone, toks sprendimas galėtų pažeisti *nullum crimen, nulla poena sine lege* principą, pagal kurį, be kita ko, reikalaujama, kad baudžiamosios teisės nuostatos būtų suformuluotos tiksliai ir negalėtų galioti atgaline data.
- 14 Šiuo klausimu *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) nurodo, kad Italijos teisės sistemoje senaties taikymo tvarka baudžiamosios teisės srityje yra materialinio pobūdžio, taigi patenka į Italijos Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtinto teisėtumo principo taikymo sritį. Todėl šią tvarką turi apibrėžti konkrečios taisyklės, galiojančios nagrinėjamo nusikaltimo padarymo momentu.
- 15 Šiomis aplinkybėmis *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) mano, kad atitinkami nacionaliniai teismai jo prašo pateikti poziciją dėl to, ar Sprendime *Taricco* nustatyta taisykle gerbiamas „apibrėžimo“ reikalavimas, kuriuo, kaip matyti iš Italijos Konstitucijos, turi grindžiami materialinės baudžiamosios teisės aktai.
- 16 Dėl to pirmiausia reikėtų patikrinti, ar atitinkamas asmuo nagrinėjamo nusikaltimo padarymo momentu galėjo žinoti, kad pagal Sąjungos teisę nacionalinis teismas esant tame teismo sprendime nustatytoms sąlygoms turi netaikyti nagrinėjamų Baudžiamojo kodekso nuostatų. Be to, reikalavimas, kad nusikaltimo baudžiamumą ir taikytiną bausmę iš anksto ir aiškiai apibrėžtų už netinkamą elgesį baudžiantis subjektas, taip pat išplaukia iš reikšmingos Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos dėl 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 7 straipsnio.
- 17 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, kad Sprendime *Taricco* nepakankamai aiškiai nurodyti elementai, į kuriuos nacionalinis teismas turi atsižvelgti nustatydamas „daug atvejų“, su kuriais susijęs tame teismo sprendime įtvirtintos taisyklės taikymas, taigi neapribota teismų diskrecija.
- 18 Be to, šio teismo nuomone, Sprendime *Taricco* neišnagrinėtas jame įtvirtintos taisyklės suderinamumo su aukščiausiais Italijos konstitucinės sistemos principais klausimas ir ši užduotis aiškiai pavesta kompetentingiems nacionaliniams teismams. Šiuo klausimu jis nurodė, kad to teismo sprendimo 53 punkte nurodyta, kad jeigu nacionalinis teismas nuspręstų, kad nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos netaikomos, jis taip pat turės užtikrinti, kad būtų paisoma suinteresuotųjų asmenų pagrindinių teisių. Jis priduria, kad to teismo sprendimo 55 punkte konkrečiai nurodyta, kad toks netaikymas galimas nacionaliniam teismui patikrinus, ar paisyta kaltinamųjų teisių.
- 19 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Sprendime *Taricco* pareikšta pozicija dėl jame įtvirtintos taisyklės ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 49 straipsnio suderinamumo tik tiek, kiek tai susiję su negaliojimo atgaline data principu. Tačiau Teisingumo Teismas neišnagrinėjo kito *nullum crimen, nulla poena sine lege* principo aspekto, t. y. reikalavimo, kad bausmių sistema būtų pakankamai aiški. Vis dėlto tai yra reikalavimas, priskirtinas prie bendrų valstybių narių konstitucinių tradicijų, egzistuojantis EŽTK apsaugos

sistemoje, taigi ir vienas iš bendrųjų Sąjungos teisės principų. Taigi net jeigu senaties taikymo tvarka Italijos teisės sistemoje turėtų būti laikoma procesinio pobūdžio, vis dėlto ji turėtų būti taikoma pagal aiškias taisykles.

20 Šiomis aplinkybėmis *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas baudžiamųjų bylų teismas turi netaikyti nacionalinės teisės nuostatų dėl senaties, pagal kurias daugeliu atvejų nebaudžiama už sukčiavimą stambiu mastu, kuriuo sukeliama žala Sąjungos finansiniams interesams, arba numatomi trumpesni senaties terminai dėl sukčiavimo, kuriuo pažeidžiami Sąjungos finansiniai interesai, nei numatytieji dėl sukčiavimo, kuriuo pažeidžiami valstybės finansiniai interesai, net kai toks netaikymas nepagrįstas pakankamai apibrėžtu teisiniu pagrindu?

2. Ar SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas baudžiamųjų bylų teismas turi netaikyti nacionalinės teisės nuostatų dėl senaties, pagal kurias daugeliu atvejų nebaudžiama už sukčiavimą stambiu mastu, kuriuo sukeliama žala Sąjungos finansiniams interesams, arba numatomi trumpesni senaties terminai dėl sukčiavimo, kuriuo pažeidžiami Sąjungos finansiniai interesai, nei numatytieji dėl sukčiavimo, kuriuo pažeidžiami valstybės finansiniai interesai, net kai pagal valstybės narės teisės sistemą senatis yra materialinės baudžiamosios teisės dalis ir jai taikomas teisėtumo principas?

3. Ar [Sprendimas *Taricco*] turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį baudžiamųjų bylų teismas turi netaikyti nacionalinės teisės nuostatų dėl senaties, pagal kurias daugeliu atvejų nebaudžiama už sukčiavimą stambiu mastu, kuriuo sukeliama žala Sąjungos finansiniams interesams, arba numatomi trumpesni senaties terminai dėl sukčiavimo, kuriuo pažeidžiami Sąjungos finansiniai interesai, nei numatytieji dėl sukčiavimo, kuriuo pažeidžiami valstybės finansiniai interesai, net kai toks netaikymas pažeidžia valstybės narės aukščiausius konstitucinės tvarkos principus ir jos konstitucijoje pripažintas neatimamas žmogaus teises?“

21 2017 m. vasario 28 d. Nutartimi *M.A.S ir M.B. (C-42/17, nepaskelbta Rink., EU:C:2017:168)* Teisingumo Teismo pirmininkas patenkino prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pageidavimą nagrinėti šią bylą pagal pagreitintą procedūrą, numatytą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23a straipsnyje ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnio 1 dalyje.

Dėl prejudicinių klausimų

Pirminės pastabos

22 Reikia priminti, kad SESV 267 straipsnyje numatytas prejudicinio sprendimo priėmimo procesas padeda užmegzti dialogą tarp Teisingumo Teismo ir valstybių narių teismų, siekiant užtikrinti vienodą Sąjungos teisės aiškinimą ir kartu jos nuoseklumą, visišką veiksmingumą ir autonomiją (šiuo klausimu žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Nuomonės 2/13 (Sąjungos prisijungimas prie EŽTK), EU:C:2014:2454, 176 punktą).

23 SESV 267 straipsnyje numatytas procesas yra Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo priemonė, suteikianti Teisingumo Teismui galimybę pateikti nacionaliniams teismams Sąjungos teisės išaiškinimą, būtiną priimti sprendimams šių teismų nagrinėjamosiose bylose (šiuo klausimu žr. 2016 m. liepos 5 d. Sprendimo *Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, 16 punktą*).

- 24 Šiuo klausimu svarbu pažymėti, kad, turint mintyje Sąjungos ir nacionalinių teismų kompetencijų padalijimą, atsakydamas į prejudicinius klausimus Teisingumo Teismas turi atsižvelgti į šių prejudicinių klausimų faktines ir teises aplinkybes, nurodytas sprendime pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą (2017 m. spalio 26 d. Sprendimo *Argenta Spaarbank*, C-39/16, EU:C:2017:813, 38 punktą).
- 25 Reikia nurodyti, kad nagrinėdamas bylą, dėl kurios priimtas Sprendimas *Taricco*, *Tribunale di Cuneo* (Kuneo teismas, Italija) prašė Teisingumo Teismą išaiškinti SESV 101, 107 ir 119 straipsnius ir 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, 2006, p. 1) 158 straipsnį.
- 26 Vis dėlto Sprendime *Taricco* Teisingumo Teismas nusprendė, jog tam, kad šis Italijos teismas išnagrinėtų jame iškeltą baudžiamąją bylą, būtina jam pateikti SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalių išaiškinimą.
- 27 Pagrindinėje byloje *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) kelia klausimą dėl galimo *nullum crimen, nulla poena sine lege* principo pažeidimo, susijusio su Sprendime *Taricco* nustatyta pareiga netaikyti nagrinėjamas Baudžiamojo kodekso nuostatas atsižvelgiant, pirma, į Italijos teisės sistemoje numatytų senaties taisyklių materialinį pobūdį, kuris reiškia, kad teisės subjektai šias taisykles turi galėti protingai numatyti nusikaltimų, kuriais jie kaltinami, padarymo momentu, nepakeičiat jų *in pejus* atgaline data, ir, antra, į reikalavimą, pagal kurį visi nacionalinės teisės aktai dėl baudžiamumo tvarkos turi būti pagrįsti pakankamai aiškiu teisiniu pagrindu, kad būtų galima apibrėžti ir orientuoti nacionalinio teismo vertinimą.
- 28 Todėl Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus, pateiktus dėl šio principo, ir į tuos, apie kuriuos jam nepranešta byloje, dėl kurios priėmė Sprendimą *Taricco*, turi patikslinti tame teismo sprendime pateiktą SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalių išaiškinimą.

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

- 29 Pirmuoju ir antruoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas nacionalinis teismas baudžiamojoje byloje dėl nusikaltimų, susijusių su PVM, turi netaikyti nacionalinės materialinės teisės nuostatų dėl senaties, pagal kurias daugeliu atvejų užkertamas kelias paskirti veiksmingas ir atgrasomas baudžiamąsias sankcijas už sukčiavimą stambiu mastu, kuriuo kenkiama Sąjungos finansiniams interesams, arba numatomi senaties terminai dėl sukčiavimo, kuriuo pažeidžiami šie finansiniai interesai, yra trumpesni nei numatytieji dėl sukčiavimo, kuriuo pažeidžiami atitinkamos valstybės narės finansiniai interesai, įskaitant atvejus, kai šios pareigos vykdymas pažeistų *nullum crimen, nulla poena sine lege* principą, nes tiksliai nenurodytas taikytinas įstatymas arba jis taikomas atgaline data.
- 30 Reikia priminti, kad pagal SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalis valstybės narės turi kovoti su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančia neteisėta veikla veiksmingomis ir atgrasomomis priemonėmis ir imtis tų pačių priemonių kovojant su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu, kurių jos imasi kovodamos su savo pačių finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu.
- 31 Kadangi remiantis 2014 m. gegužės 26 d. Tarybos sprendimu 2014/335/EB, Euratomas, dėl Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos (OL L 168, 2014, p. 105) Sąjungos nuosavus išteklius sudaro pajamos, gaunamos suderintoms PVM apmokestinimo bazėms, nustatytoms pagal Sąjungos taisykles, taikant galiojančią vienodą tarifą, vadinasi, egzistuoja tiesioginis ryšys tarp pajamų iš PVM surinkimo laikantis taikytinos Sąjungos teisės ir atitinkamų lėšų iš PVM įtraukimo į Sąjungos biudžetą, nes bet

koks gaunamų pirmųjų pajamų trūkumas potencialiai sumažins antrąsias (šiuo klausimu žr. 2013 m. vasario 26 d. Sprendimo *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, 26 punktą ir Sprendimo *Taricco* 38 punktą).

- 32 Valstybės narės turi užtikrinti veiksmingą Sąjungos nuosavų išteklių surinkimą (šiuo klausimu žr. 2016 m. balandžio 7 d. Sprendimo *Degano Trasporti*, C-546/14, EU:C:2016:206, 21 punktą). Tuo tikslu šios valstybės narės turi išieškoti sumas, kurios sudaro nuosavus išteklius, dėl sukčiavimo nepatekusius į Sąjungos biudžetą.
- 33 Siekdamas užtikrinti visų pajamų iš PVM surinkimą ir kartu Sąjungos finansinių interesų apsaugą, valstybės narės turi taikytinų sankcijų pasirinkimo laisvę, kurios gali būti administracinės, baudžiamosios sankcijos arba jų dviejų derinys (šiuo klausimu žr. 2013 m. vasario 26 d. Sprendimo *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, 34 punktą ir Sprendimo *Taricco* 39 punktą).
- 34 Vis dėlto šiuo klausimu reikia nurodyti, kad, pirma, baudžiamosios sankcijos gali būti būtinos tam, kad būtų veiksmingai ir atgrasomai kovojama su tam tikrais sukčiavimo stambiu mastu PVM srityje atvejais (šiuo aspektu žr. Sprendimo *Taricco* 39 punktą).
- 35 Taigi valstybės narės privalo užtikrinti, jog už sukčiavimo stambiu mastu atvejus, kuriais kenkiama Sąjungos finansiniams interesams PVM srityje, būtų priimtos veiksmingos ir atgrasomos baudžiamosios sankcijos, antraip jos neįvykdytų savo pareigų pagal SESV 325 straipsnio 1 dalį (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Taricco* 42 ir 43 punktus).
- 36 Todėl reikia konstatuoti, kad valstybės narės nevykdo joms pagal SESV 325 straipsnio 1 dalį nustatytų pareigų, kai baudžiamosiomis sankcijomis, kurios priimtos siekiant užkirsti kelią sukčiavimui stambiu mastu PVM srityje, neleidžiama veiksmingai užtikrinti viso šio mokesčio surinkimo. Šiuo tikslu valstybės narės taip pat turi užtikrinti, kad nacionalinėje teisėje numatytos senaties taisyklės leistų veiksmingai nubausti už nusikaltimus, susijusius su tokiu sukčiavimu.
- 37 Antra, pagal SESV 325 straipsnio 2 dalį valstybės narės prieš Sąjungos finansiniams interesams kenkiantį sukčiavimą, be kita ko, PVM srityje imasi tų pačių priemonių, kurių jos imasi prieš savo pačių finansiniams interesams kenkiantį sukčiavimą.
- 38 Dėl galimo nacionalinės teisės aktų nesuderinamumo su SESV 325 1 ir 2 dalimis pasekmių iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad šiuo straipsniu valstybėms narėms nustatytos pareigos pasiekti konkretų rezultatą, kurios nesusietos su jokia šiose nuostatose nustatytų taisyklių taikymo sąlyga (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Taricco* 51 punktą).
- 39 Taigi kompetentingi nacionaliniai teismai turi užtikrinti visišką pareigų pagal SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalis vykdymą ir netaikyti nacionalinės teisės nuostatų, be kita ko, senaties srityje, kurios baudžiamojoje byloje dėl sunkių nusikaltimų PVM srityje užkerta kelią taikyti veiksmingas ir atgrasomas sankcijas siekiant kovoti su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Taricco* 49 ir 58 punktus).
- 40 Reikia priminti, kad Sprendimo *Taricco* 58 punkte buvo pripažinta, kad nacionalinės teisės nuostatos gali pažeisti atitinkamai valstybei narei SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytas pareigas, jeigu šios nuostatos daugeliu sukčiavimo, kenkiančio Sąjungos finansiniams interesams, stambiu mastu atvejų užkerta kelią skirti veiksmingas ir atgrasomas sankcijas arba sukčiavimo atvejais numato trumpesnius senaties terminus nei tais atvejais, kai kenkiama šios valstybės narės finansiniams interesams.
- 41 Pirmuoju atveju nacionalinės teisės aktų leidėjas turi numatyti senaties taisykles, kurios leistų įvykdyti pareigas pagal SESV 325 straipsnį, atsižvelgiant į Sprendimo *Taricco* 58 punkte Teisingumo Teismo pateiktus argumentus. Būtent šis teisės aktų leidėjas turi užtikrinti, kad nacionalinė senaties taikymo

tvarka baudžiamosios teisės srityje nelemtų nebaudžiamumo daugeliu sukčiavimo stambiu mastu PVM srityje atvejų arba nebūtų griežtesnė kaltinamiesiems valstybės narės finansiniams interesams kenkiančio sukčiavimo atvejais, palyginti su tais, kai kenkiama Sąjungos finansiniams interesams.

- 42 Šiuo klausimu reikia priminti, kad tai, jog nacionalinės teisės aktų leidėjas prailgina senaties terminą ir jį taiko nedelsdamas, įskaitant atvejus, kai veiku, kuriomis kaltinama, senatis dar nepasibaigusi, iš esmės nepažeidžia *nullum crimen, nulla poena sine lege* principo (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Taricco* 57 punktą ir jame nurodytą Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją).
- 43 Be to, reikia pridurti, kad Sąjungos finansinių interesų apsauga nustatant baudžiamosios teisės sankcijas priskiriama prie Sąjungos ir valstybių narių pasidalijamosios kompetencijos, kaip ji suprantama pagal SESV 4 straipsnio 2 dalį.
- 44 Šiuo atveju tuo metu, kai klostėsi pagrindinėje byloje nagrinėjamos faktinės aplinkybės, baudžiamiesiems nusikaltimams PVM srityje taikytinos senaties taikymo tvarkos Sąjungos teisės aktų leidėjas dar nebuvo suderinęs, o paskui tik atliktas suderinimas iš dalies priėmus 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis (OL L 198, 2017, p. 29).
- 45 Taigi tuo momentu Italijos Respublika galėjo numatyti, kad jos teisės sistemoje ši tvarka, kaip ir taisyklės dėl nusikaltimų apibrėžties ir bausmių nustatymo, priklauso baudžiamosios materialinės teisės sričiai ir dėl to jai, kaip ir toms taisyklėms, taikomas *nullum crimen, nulla poena sine lege* principas.
- 46 Kompetentingi nacionaliniai teismai, kai nagrinėdami bylas turi nuspręsti netaikyti nagrinėjamų Baudžiamojo kodekso nuostatų, turi užtikrinti, kad būtų paisoma asmenų, kaltinamų padariusi baudžiamąjį nusikaltimą, pagrindinių teisių (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Taricco* 53 punktą).
- 47 Šiuo klausimu nacionalinėms valdžios institucijoms ir teismams leidžiama taikyti nacionalinius pagrindinių teisių apsaugos standartus, jeigu šis taikymas nepažeidžia Chartijoje, kaip ją aiškina Teisingumo Teismas, numatyto apsaugos lygio ir Sąjungos teisės viršenybės, vienovės ir veiksmingumo (2013 m. vasario 26 d. Sprendimo *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, 29 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 48 Konkrečiai kalbant apie baudžiamųjų sankcijų skyrimą, reikia pažymėti, kad kompetentingi nacionaliniai teismai turi užtikrinti, jog kaltinamiesiems būtų garantuojamos teisės, išplaukiančios iš *nullum crimen, nulla poena sine lege* principo.
- 49 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, nagrinėjant jame iškeltas bylas šių teisių nebūtų paisoma, jeigu būtų netaikomos nagrinėjamos Baudžiamojo kodekso nuostatos, nes, pirma, atitinkami asmenys iki Sprendimo *Taricco* paskelbimo negalėjo protingai numatyti, kad pagal SESV 325 straipsnį nacionalinio teismo reikalaujama tame teismo sprendime numatytomis sąlygomis netaikyti minėtų nuostatų.
- 50 Antra, šio teismo manymu, nacionalinis teismas negali apibrėžti konkrečių sąlygų, kuriomis jis turėtų netaikyti šių nuostatų, turinio, t. y. tuo atveju, jeigu jos užkirstų kelią taikyti veiksmingas ir atgrasomas priemonės daugeliu sukčiavimo stambiu mastu atvejų, kitaip peržengtų pagal *nullum crimen, nulla poena sine lege* principą jam nustatytas diskrecijos ribas.
- 51 Šiuo klausimu reikia priminti, kokie svarbūs Sąjungos ir nacionalinėse teisės sistemose pagal *nullum crimen, nulla poena sine lege* principą kylantys reikalavimai, susiję su taikytino baudžiamojo įstatymo numatomumu, apibrėžtumu ir negaliojimu atgaline data.

- 52 Šis Chartijos 49 straipsnyje įtvirtintas principas taikomas valstybėms narėms, kai jos įgyvendina Sąjungos teisę pagal šios Chartijos 51 straipsnio 1 dalį; būtent tai yra tuomet, kai jos, vykdydamos savo pareigas pagal SESV 325 straipsnį, numato baudžiamųjų sankcijų taikymą už nusikaltimus PVM srityje. Taigi pareiga veiksmingai surinkti Sąjungos išteklius negali prieštarauti šiam principui (pagal analogiją žr. 2012 m. kovo 29 d. Sprendimo *Belvedere Costruzioni*, C-500/10, EU:C:2012:186, 23 punktą).
- 53 Be to, *nullum crimen, nulla poena sine lege* principas yra bendrų valstybių narių konstitucinių tradicijų dalis (kiek tai susiję su baudžiamąjį įstatymo negaliojimo atgaline data principu, žr. 1990 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Fedesa ir kt.*, C-331/88, EU:C:1990:391, 42 punktą ir 2004 m. sausio 7 d. Sprendimo *X*, C-60/02, EU:C:2004:10, 63 punktą), ir jis įtvirtintas įvairiose tarptautinėse sutartyse, pavyzdžiui, EŽTK 7 straipsnio 1 dalyje (šiuo klausimu žr. 2007 m. gegužės 3 d. Sprendimo *Advocaten voor de Wereld*, C-303/05, EU:C:2007:261, 49 punktą).
- 54 Iš Su Pagrindinių teisių chartija susijusių paaiškinimų (OL C 303, 2007, p. 17) matyti, kad, remiantis Chartijos 52 straipsnio 3 dalimi, Chartijos 49 straipsniu užtikrinamos teisės prasmė ir apimtis yra tokios pačios kaip EŽTK užtikrinamos teisės.
- 55 Dėl reikalavimų, kylančių iš *nullum crimen, nulla poena sine lege* principo, reikia nurodyti, kad, pirma, Europos Žmogaus Teisių Teismas dėl EŽTK 7 straipsnio 1 dalies nusprendė, jog, remiantis šiuo principu, baudžiamosios teisės nuostatos turi atitikti tam tikrus galimybės susipažinti ir numatomumo reikalavimus, kiek tai susiję su nusikaltimo apibrėžtimi ir baudmės nustatymu (žr. 1996 m. lapkričio 15 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo *Cantoni prieš Prancūziją*, CE:ECHR:1996:1115JUD001786291, 29 punktą; 2002 m. vasario 7 d. Sprendimo *E. K. prieš Turkiją*, CE:ECHR:2002:0207JUD002849695, 51 punktą; 2006 m. kovo 29 d. Sprendimo *Achour prieš Prancūziją*, CE:ECHR:2006:0329JUD006733501, 41 punktą ir 2011 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos prieš Rusiją*, CE:ECHR:2011:0920JUD001490204, 567–570 punktus).
- 56 Antra, reikia pabrėžti, kad taikytino įstatymo apibrėžties reikalavimas, kurį apima minėtas principas, reiškia, kad įstatyme turi būti aiškiai apibrėžti nusikaltimai ir už juos taikomos baudmės. Ši sąlyga laikoma įvykdyta, jei teisės subjektas iš atitinkamos nuostatos teksto ir prireikęs iš teismų pateikto išaiškinimo gali žinoti, kurie veiksmai ar neveikimas užtraukia baudžiamąją atsakomybę (šiuo klausimu žr. 2017 m. kovo 28 d. Sprendimo *Rosneft*, C-72/15, EU:C:2017:236, 162 punktą).
- 57 Trečia, pagal baudžiamąjį įstatymo negaliojimo atgaline data principą draudžiama, be kita ko, kad teismas nagrinėdamas baudžiamąją bylą nustatytų sankciją už veiką, kuri nebuvo uždrausta nacionaline norma, priimta iki nusikaltimo, kuriuo kaltinama, padarymo, arba sugriežtintų baudžiamąją atsakomybę tiems, kuriems tokia byla iškelta (pagal analogiją žr. 2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Ognyanov*, C-554/14, EU:C:2016:835, 62–64 punktus ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 58 Šiuo atžvilgiu, kaip konstatuota šio sprendimo 45 punkte, numatomumo, apibrėžties ir negaliojimo atgaline data reikalavimai, kuriuos apima *nullum crimen, nulla poena sine lege* principas, Italijos teisės sistemoje taip pat taikomi senaties, susijusios su baudžiamaisiais nusikaltimais PVM srityje, taikymo tvarkai.
- 59 Iš to matyti, kad, pirma, nacionalinis teismas turi patikrinti, ar Sprendimo *Taricco* 58 punkte padaryta išvada, kad nagrinėjamos Baudžiamąjį kodekso nuostatos užkerta kelią skirti veiksmingas ir atgrasomas baudžiamąsias sankcijas daugeliu sukčiavimo stambiu mastu, kenkiančio Sąjungos finansiniams interesams, atvejų, sukelia netikrumą Italijos teisės sistemoje, kiek tai susiję su taikytinos senaties tvarkos nustatymu, kuriuo nepaisoma taikytino įstatymo apibrėžties principo. Jei taip būtų, nacionalinis teismas neturi netaikyti nagrinėjamų Baudžiamąjį kodekso nuostatų.

- 60 Antra, šio sprendimo 58 punkte paminėti reikalavimai užkerta kelią tam, kad bylose dėl asmenų, kurie kaltinami padarę nusikaltimus PVM srityje iki Sprendimo *Taricco* paskelbimo, nacionalinis teismas netaikytų nagrinėjamų Baudžiamojo kodekso nuostatų. Teisingumo Teismas to sprendimo 53 punkte jau nurodė, kad dėl šių nuostatų netaikymo šiems asmenims galėtų būti skirtos sankcijos, kurių, labai tikėtina, jie būtų išvengę, jeigu būtų buvusios taikomos nacionalinės teisės nuostatos. Taigi šiems asmenims atgaline data galėtų būti taikomos griežtesnės baudžiamumo sąlygos negu galiojusios nusikaltimo padarymo momentu.
- 61 Jeigu nacionalinis teismas turėtų nuspręsti, kad pareiga netaikyti nagrinėjamų Baudžiamojo proceso taisyklių pažeidžia *nullum crimen, nulla poena sine lege* principą, nereikėtų jos vykdyti, net jeigu jos vykdymas leistų ištaisyti su Sąjungos teise nesuderinamą nacionalinę situaciją (pagal analogiją žr. 2014 m. liepos 10 d. Sprendimo *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, 58 ir 59 punktus). Todėl nacionalinės teisės aktų leidėjas turi imtis būtinų priemonių, kaip konstatuota šio sprendimo 41 ir 42 punktuose.
- 62 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį ir antrąjį klausimus reikia atsakyti: SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas nacionalinis teismas baudžiamojoje byloje dėl nusikaltimų, susijusių su PVM, turi netaikyti nacionalinės materialinės teisės nuostatų dėl senaties, priskiriamų prie nacionalinės materialinės teisės srities, kuriomis daugeliu atvejų užkertamas kelias skirti veiksmingas ir atgrasomas baudžiamąsias sankcijas už sukčiavimą stambiu mastu, kuriuo kenkiama Sąjungos finansiniams interesams, arba kuriose numatyti senaties terminai dėl sukčiavimo stambiu mastu, kuriuo kenkiama šiems finansiniams interesams, yra trumpesni nei numatytieji dėl tokio sukčiavimo, kuriuo kenkiama atitinkamos valstybės narės finansiniams interesams, nebent toks netaikymas pažeistų *nullum crimen, nulla poena sine lege* principą dėl to, kad neapibrėžtas taikytinas įstatymas, arba dėl to, kad atgaline data taikomas teisės aktas, kuriame nustatytos griežtesnės baudžiamumo sąlygos nei galiojusios nusikaltimo padarymo momentu.

Dėl trečiojo klausimo

- 63 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmąjį ir antrąjį klausimus, į trečiąjį klausimą atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 64 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas nacionalinis teismas baudžiamojoje byloje dėl nusikaltimų, susijusių su pridėtinės vertės mokesčiu, turi netaikyti nacionalinės materialinės teisės nuostatų dėl senaties, priskiriamų prie nacionalinės materialinės teisės srities, kuriomis daugeliu atvejų užkertamas kelias paskirti veiksmingas ir atgrasomas baudžiamąsias sankcijas už sukčiavimą stambiu mastu, kuriuo kenkiama Europos Sąjungos finansiniams interesams, arba kuriose numatyti senaties terminai dėl sukčiavimo stambiu mastu, kuriuo kenkiama šiems finansiniams interesams, yra trumpesni nei numatytieji dėl tokio sukčiavimo, kuriuo kenkiama atitinkamos valstybės narės finansiniams interesams, nebent toks netaikymas pažeistų *nullum crimen, nulla poena sine lege* principą dėl to, kad neapibrėžtas taikytinas įstatymas, arba dėl to, kad atgaline data taikomas teisės aktas, kuriame nustatytos griežtesnės baudžiamumo sąlygos nei galiojusios nusikaltimo padarymo momentu.

Parašai.